

Ontwikkeling MIRT

Totstandkoming MIRT

MIRT als samenhangend investeringsprogramma

Onderdelen MIRT

Beleidsterreinen

MIRT Projectenboek nieuwe stijl, leeswijzer

Gerealiseerde projecten 2010

Totstandkoming MIRT

Bij de ontwikkeling van een gebied gaat het in de praktijk om het verbinden van opgaven van uiteenlopende aard op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, water, recreatie en natuur, en het afstemmen van investeringen op deze terreinen. Doel daarbij is het realiseren van ruimtelijke kwaliteit: een hoge gebruikswaarde (functioneel), toekomstwaarde (duurzaam) en belevingswaarde (mooi) van de fysieke ruimte. De samenhang staat daarbij voorop. Dit betekent bijvoorbeeld dat daar waar woonwijken en bedrijventerreinen worden aangelegd, tegelijkertijd de ontsluiting daarvan wordt geregeld. Of dat bij de aanleg van infrastructuur de kwaliteit van het landschap wordt versterkt en een oplossing wordt gevonden voor de waterproblematiek.

Het ruimtelijk domein is bij uitstek geschikt voor het creëren van meerwaarde door de diverse belangen vanuit hun onderlinge samenhang met elkaar te verbinden. Om dit te realiseren is in 2007 besloten tot de introductie van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). In het MIRT staat de samenhang tussen ruimtelijke projecten centraal. Hierbij wordt niet alleen tussen departementen samengewerkt, maar ook met decentrale overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties. Het MIRT heeft daarom een grote reikwijdte.

Het versterken van de samenhang manifesteert zich op drie manieren:

1. Tussen de verschillende beleidssectoren in het ruimtelijke domein: mobiliteitsvraagstukken worden verbonden met

- die van woningbouw, bedrijvigheid, groen en water.
2. Tussen de schaalniveaus waarop ruimtelijke opgaven worden geformuleerd. Zo spelen verstedelijkingsopgaven op een andere schaal (lokaal/regionaal) dan vraagstukken rond hoofdinfrastructuur (regionaal/nationaal), terwijl ze wel in onderlinge samenhang moeten worden gezien.
3. Tussen de bestuurlijke niveaus door het verstevigen van de samenwerking tussen rijk en regio. De uitdaging daarbij is om, met respect voor de verschillende verantwoordelijkheden, de opgaven in een bepaald gebied aan elkaar te koppelen, zodat bij het vinden van oplossingen meerwaarde ontstaat.

Opgaven, knelpunten en gewenste ontwikkelingen dienen in hun geografische samenhang te worden bekeken. Bestuurlijke samenwerking en een integrale, gebiedsgerichte aanpak zijn daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden.

MIRT als samenhangend investeringsprogramma

Het MIRT is het rijksinvesteringsprogramma van projecten en programma's in het ruimtelijk domein. In het MIRT worden besluiten genomen over projecten- en programma's in het ruimtelijk domein waar het rijk direct financieel bij betrokken is. Het gaat om projecten en programma's van de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), Verkeer en Waterstaat (VenW), Economische Zaken (EZ) en

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het ministerie voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI).

De voorwaarde dat het rijk financieel betrokken is bij projecten en programma's in het MIRT betekent tegelijk dat ze opgenomen zijn in de rijksbegroting. Niet alle investeringen en financiële stromen van het rijk vallen echter onder het MIRT. Specifieke gebundelde (doel)uitkeringen, die het rijk aan decentrale overheden verstrekt en waaraan geen directe, locatiespecifieke prestatieafspraken zijn gekoppeld, vallen er niet onder.

Doel van het MIRT is het realiseren van beter afgestemde en inhoudelijk samenhangende investeringen in het ruimtelijk domein, waarin regionale partners en andere partijen worden betrokken. Op basis van nationale en regionale visies worden voortvloeiende opgaven, welke zijn samengebracht in acht gebiedsagenda's, worden door de verschillende departementen en medeoverheden investeringen gedaan (integrale investeringen op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, water, recreatie en natuur). De samenvattingen van deze gebiedsagenda's zijn opgenomen in het MIRT Projectenboek. Samen met de projecten vormen deze samenvattingen de kern van dit projectenboek,

waarmee er per gebied een goed overzicht ontstaat van de ruimtelijke opgaven en voorgenomen en potentiële investeringen met rijksbetrokkenheid. In die zin is het MIRT Projectenboek te zien als de Ruimtelijke Investeringsagenda (RIA) van de fysieke departementen. Gebiedsgericht werken is vooral van toepassing op opgaven die de inzet van projecten uit verschillende disciplines vereist, waar meerdere betrokkenen en belanghebbenden zijn te onderscheiden, de opgave (bestuurlijke) grenzen overschrijdt en/of grote omgevingseffecten te verwachten zijn. Dit is onder andere ook het geval bij het Deltaprogramma dat dit jaar voor het eerst wordt uitgebracht (zie kader).

Naast integrale gebiedsgerichte projecten heeft het MIRT ook betrekking op sectorale knelpunten of vraagstukken en op samenhangende programma's voor een specifiek beleidsthema. Deze programma's kunnen voortkomen uit (nieuwe) rijksnota's, de Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse voor mobiliteit of rijksprioriteiten en hebben veelal een landelijke scope. Een sectorale aanpak is vooral geschikt voor problemen met een eenduidig doel, die goed af te bakenen zijn en waarvan de omgevingseffecten beperkt zijn.

Onderdelen MIRT

Het MIRT kent op dit moment vijf onderdelen die tezamen waarborgen dat het doel van het MIRT gerealiseerd wordt. Dit zijn de bestuurlijke overleggen tussen rijk en regio in het voor- en najaar, de in gezamenlijk overleg tussen rijk en regio opgestelde gebiedsagenda's, het in 2009 geïntroduceerde MIRT Onderzoek, de 'Spelregels van het MIRT' en het MIRT Projectenboek, dat nu voor u ligt.

Bestuurlijke overleggen MIRT

Het MIRT gaat uit van intensieve samenwerking tussen rijk en decentrale overheden. Om dit te faciliteren is er het bestuurlijke overleg MIRT waarin elk half jaar rijksinvesteringen en regionale investeringen op elkaar worden afgestemd.

In het najaarsoverleg ligt het accent op de bespreking van het lopende rijksinvesteringprogramma. Aan de hand hiervan worden nadere (financiële) afspraken gemaakt en, waar nodig, bestuurlijke afspraken gemaakt. Tijdens het voorjaarsoverleg gaat het vooral om het bespreken van de voortgang van de eerder gemaakte afspraken en het agenderen van onderwerpen voor het najaarsoverleg.

Deltaprogramma

Dit jaar wordt voor het eerst het Deltaprogramma als bijstuk van de rijksbegroting uitgebracht. Het Deltaprogramma is een nationaal programma, gericht op een daadkrachtige en integrale aanpak van de langetermijnopgaven op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening.

Het Deltaprogramma is gebaseerd op een voorstel van de deltacommissaris dat is aangevuld met een reactie daarop van het kabinet. Die reactie richt zich bij dit eerste Deltaprogramma met name op de zaken die de deltacommissaris signaleert in verband met de voortgang van het Deltaprogramma. Het voorstel en de reactie vormen samen het eerste Deltaprogramma. De juridische grondslag voor het Deltaprogramma is beschreven in de ontwerp-Deltawet.

Het Deltaprogramma bevat maatregelen in het ruimtelijk domein. Alle op te starten uitvoeringsgerichte activiteiten binnen het Deltaprogramma nemen de Spelregels van het MIRT als uitgangspunt en zijn ook opgenomen in het MIRT Projectenboek. Ook zijn de gebiedsagenda's belangrijk voor het Deltaprogramma.

Het Nationaal Waterplan (NWP) vormt het integraal afgewogen beleidskader voor het Deltaprogramma. De maatregelen in het Deltaprogramma dragen bij aan de uitvoering van het beleid van het NWP op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. In het Deltaprogramma kunnen beleidswijzigingen geagendeerd en voorbereid worden voor het volgende NWP, onder andere via de deltabeslissingen.

Om besluitvorming over infrastructuur en ruimtelijke ontwikkelingen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, zitten niet alleen decentrale bestuurders met verkeer en vervoer in hun portefeuille aan tafel, maar ook bestuurders met andere ruimtelijke portefeuilles. De resultaten van de bestuurlijke overleggen MIRT worden per brief aan de Tweede Kamer gemeld en besproken.

Gebiedsagenda's

De gebiedsagenda's vormen de basis voor het bespreken van onderwerpen in de bestuurlijke overleggen MIRT en het maken van concrete (financiële) afspraken daarover in de komende jaren. De gebiedsagenda's zijn door rijk en regio gezamenlijk opgesteld, en bevatten dan ook door rijk en regio gedeelde visies en opgaven. Een gebiedsagenda bestaat grosso modo uit twee delen. Deel één beschrijft de visie en ontwikkelrichting van de betreffende regio, inclusief daaruit voortvloeiende majeure opgaven. Het tweede deel betreft de uitwerking van deze opgaven: welke mogelijke programma's en projecten kunnen nu of in de toekomst bijdragen aan het invullen van de opgaven? De gebiedsagenda's zelf zijn geen besluit om programma's of projecten tot uitvoering te brengen. De gebiedsagenda heeft een dynamisch karakter. Het eerste deel wordt vastgesteld en blijft voor langere tijd staan. Het tweede deel met de programmatische uitwerking daarentegen zal regelmatig moeten worden geactualiseerd. Aanscherping en aanvulling is permanent noodzakelijk om de gebiedsagenda een blijvende functie in het besluitvormingsproces te geven.

Tijdens de bestuurlijke overleggen MIRT in het najaar van 2009 is de eerste generatie gebiedsagenda's vastgesteld. Het gaat in totaal om acht gebiedsagenda's: Noordwest-Nederland, Utrecht, Zuidvleugel, Zuidwestelijke Delta, Brabant, Limburg, Oost-Nederland en Noord-Nederland. Als aanvulling op de gebiedsagenda's voor Noordwest-Nederland, Zuidvleugel en Utrecht is een overkoepelende inleiding over de Randstad gemaakt. Daarin worden de samenhangende opgaven in de Randstad beschreven. De Structuurvisie Randstad 2040 is daarvoor het uitgangspunt.

MIRT Onderzoek

Een MIRT Onderzoek heeft betrekking op opgaven en/of ontwikkelingen die spelen in het ruimtelijk domein en van rijksbelang zijn of mogelijk rijksbetrokkenheid vereisen. Er worden twee typen MIRT Onderzoeken onderscheiden. Het eerste type onderzoek is gericht op ruimtelijke opgaven en/of ontwikkelrichtingen op de middellange of lange termijn die mogelijk rijksbetrokkenheid vereisen. Het andere type onderzoek heeft betrekking op het concretiseren en uitvoeringsgereed maken van reeds lopende gebiedsontwikkelingsprojecten. Voor beide typen MIRT Onderzoek geldt dat de uitkomst leidt tot een aanscherping van de gebiedsagenda ten aanzien van de betreffende opgave of ontwikkelrichting. Ook kan de uitkomst aanleiding zijn om (bestuurlijke) afspraken tussen de verschillende betrokken partijen te maken met betrekking tot het vervolgproces, een ruimtelijke reservering of een aanpassing van sectorale wet- en regelgeving en normering (zie kader). Rijk dan wel rijk en regio gezamenlijk beslissen of een MIRT Onderzoek nodig is. De afspraak om een MIRT Onderzoek te

MIRT Onderzoek

In 2009 is het begrip MIRT Onderzoek geïntroduceerd. Er worden twee typen MIRT Onderzoek onderscheiden.

Een MIRT Onderzoek kan betrekking hebben op ruimtelijke opgaven/ontwikkelrichtingen op de middellange of lange termijn die mogelijk rijksbetrokkenheid vereisen. De thematische/gebiedsgerichte opgave of ontwikkelrichting is nog onvoldoende afgebakend in één van de acht gebiedsagenda's of in het Deltaprogramma (in het geval van waterveiligheid en zoetwatervoorziening). Het doel van een MIRT Onderzoek in dit kader is om de opgave of ontwikkelrichting nader te concretiseren qua inhoudelijke scope, geografische omvang, tijd en/of doel.

Daarnaast kan een MIRT Onderzoek betrekking hebben op reeds lopende gebiedsontwikkelingsprojecten. Deze projecten zijn benoemd in één van de acht gebiedsagenda's. Het doel van een MIRT Onderzoek in dit kader is het zodanig concretiseren en uitvoeringsgereed maken van de betreffende gebiedsontwikkeling dat er bestuurlijke vervolgafspraken kunnen worden gemaakt over de verdere uitvoering. Het gaat hierbij onder andere om de vraag hoe de verstedelijkingsambitie op korte termijn (financieel) uitvoerbaar kan worden gemaakt door bijvoorbeeld het op een andere wijze inzetten van hiervoor gealloceerde budgetten. Tevens kan worden gekeken welke mogelijkheden de huidige wet- en regelgeving biedt.

Belangrijk is dat de uitkomst van een MIRT Onderzoek, in tegenstelling tot een MIRT Verkenning, niet leidt tot een besluit over een mogelijke rijksinvestering. Een MIRT Onderzoek is dus géén eerste stap op weg naar een beslissing over een mogelijke rijksinvestering. Een MIRT Onderzoek en een MIRT Verkenning hebben elk een eigen doel en opzet. De uitkomst van een MIRT Onderzoek kan, via de aanscherping van de gebiedsagenda én na besluitvorming in een bestuurlijk overleg, aanleiding zijn om voor een bepaald onderdeel een MIRT Verkenning te starten. Dit laatste geldt bijvoorbeeld voor opgaven uit het Deltaprogramma.

starten wordt gemaakt in het bestuurlijk overleg MIRT dan wel het Nationaal Bestuurlijk Overleg Deltaprogramma.

Spelregels van het MIRT

Het doel van de Spelregels van het MIRT, het zogenoemde MIRT Spelregelkader, is om het proces te schetsen dat een MIRT project/programma doorloopt, zodat de interne procesgang van de besluitvorming bij het rijk voor een ieder navolgbaar is. Daartoe bevatten de spelregels een beschrijving van de (inhoudelijke en financiële) vereisten en de noodzakelijke (bestuurlijke) afstemming die voorafgaand aan ieder beslismoment moet plaatsvinden tussen de departementen, decentrale overheden en/of andere betrokkenen.

De Spelregels van het MIRT zijn sinds 1 januari 2009 van toepassing op nieuw te starten MIRT projecten/programma's in het ruimtelijk domein. Dit geldt voor projecten/programma's van VROM en VenW voor het hele proces (verkenning, planuitwerking en realisatie). Tijdens de gebiedsgerichte verkenning worden ook de domeinen van EZ en LNV meegenomen.

Er worden drie fasen onderscheiden, te weten: verkenningfase, planuitwerkingsfase en realisatiefase. Bij het doorlopen van deze drie fasen zijn er per project vijf beslismomenten te onderscheiden, te weten startbeslissing, voorkeursbeslissing, projectbeslissing, uitvoeringsbeslissing en opleveringsbeslissing. De spelregels werken daarbij als een zeef. Er is, uitgezonderd de opleveringsbeslissing, geen automatische doorstroming van een project van de ene naar de volgende fase. Per fase wordt een expliciete beslissing

genomen over het wel of niet (blijven) opnemen van het project in het MIRT. Hoe verder het project in de procedure komt, hoe concreter het project is. Vanaf de planuitwerkingsfase kan integrale gebiedsverkenning worden geknipt in verschillende (deel)projecten. Een gezamenlijke uitvoeringsstrategie moet er dan voor zorgen dat de samenhang op gebiedsniveau bewaakt wordt.

MIRT Projectenboek

Het MIRT Projectenboek wordt jaarlijks als bijstuk bij de begroting van het Infrastructuurfonds uitgebracht en aangeboden aan de Tweede Kamer. Met het boek wordt inzicht gegeven in de achtergrond van ruimtelijke rijksprojecten en -programma's, de stand van zaken en de planning. Hierdoor is het bruikbaar als naslagwerk voor de voortgang van deze projecten en programma's. In het MIRT Projectenboek worden investeringsprojecten- en programma's opgenomen waar sprake is van een ruimtelijke ingreep en waar het rijk direct financieel bij betrokken is. Dit kan (gedeeltelijke) financiering en aanleg betreffen, maar ook subsidiëring van projecten van decentrale overheden.

Beleidsreinen

Het MIRT Projectenboek is departementoverschrijdend van karakter. Het heeft zijn wortels in de grote nationale beleidsnota's van de vier ruimtelijke ministeries. Het gaat hierbij om de Nota Ruimte, de Structuurvisie Randstad 2040, de Nota Mobiliteit en de Mobiliteitsaanpak, het Nationaal Waterplan, Pieken in de Delta, de Agenda Vitaal Platteland en de Agenda Landschap. De belangrijkste

ontwikkelingen sinds het uitkomen van het vorige MIRT Projectenboek worden hieronder kort beschreven.

Nota Ruimtebudget

Het budget voor de Nota Ruimte is bedoeld om – in aanvulling op sectorale budgetten, die veelal ingezet worden voor een ‘sobere en doelmatige’ uitvoering – complexe integrale opgaven voor gebiedsontwikkeling van nationale betekenis te ondersteunen. Een financiële impuls voor gebiedsontwikkeling bovenop sectorale geldstromen is bij deze projecten nodig om deze complexe opgaven kwalitatief hoogstaand en duurzaam op te kunnen pakken. Eind 2009 heeft het kabinet de rijksbijdrage aan alle nog resterende projecten vastgesteld.

Verstedelijkingsafspraken

Tijdens de bestuurlijke overleggen MIRT van najaar 2009 zijn tussen rijk en stedelijke regio's verstedelijkingsafspraken voor de periode 2010-2020 gemaakt. Hierin zijn de visie en ambities voor de verstedelijkingsopgave in de verschillende stedelijke regio's voor de komende tien jaar vastgelegd en uitgewerkt in kwantitatieve en kwalitatieve opgaven.

Crisis- en herstelwet

De Crisis- en herstelwet is op 31 maart 2010 in werking getreden en eindigt op 1 januari 2014. Deze wet zorgt voor versnelling en vereenvoudiging van planprocedures, waardoor bouwprojecten sneller of met minder risico op procedurele vertragingen kunnen worden uitgevoerd. Het gaat onder meer om de aanleg van wegen en bedrijventerreinen en de bouw van woningen en windmolenparken. De wet heeft betrekking op diverse bestuursprocesrechtelijke bepalingen, maar als gevolg van haar inwerkingtreding is ook een aantal bestaande wetten, zoals de nieuwe Wet ruimtelijke ordening, de Natuurbeschermingswet 1998, de onteigeningswet en de Tracéwet, gewijzigd. Een deel van de wetswijzigingen uit de Crisis- en herstelwet is permanent, een ander deel wordt tijdelijk ingesteld. Op voordracht van het kabinet kunnen nieuwe projecten worden toegevoegd. Op 9 juli 2010 heeft de ministerraad ingestemd met de eerste tranche van de algemene maatregel van bestuur (amvb). Deze amvb bevat een aantal concrete gebieden en projecten waar geëxperimenteerd kan worden met de regelgeving van de Crisis- en herstelwet.

Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse

In de Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse (NMCA), waarover de Tweede Kamer op hoofdlijnen in juni 2010 is geïnformeerd (TK 31305, nr 108), is een indicatief inzicht gegeven in de nationale bereikbaarheidsproblematiek op middellange (2020) en lange termijn (2028). De resultaten van de NMCA geven aan waar de belangrijkste bereikbaarheidsproblematiek wordt verwacht. De hoofdconclusies van de NMCA zijn dat de doelen van de Nota Mobiliteit voor 2020 naar verwachting niet overal worden gehaald en dat in de periode tussen 2020 en 2028 zich een verdere toename van de bereikbaarheidsproblematiek voordoet rondom Amsterdam, Rotterdam-Den Haag-Gouda, Stedelijk Netwerk BrabantStad en Arnhem-Nijmegen. De analyse biedt geen oplossingsrichtingen. Het is aan een nieuw kabinet om politieke en beleidsmatige conclusies te trekken, dan wel een financiële vertaling te geven. De NMCA is uitgevoerd in samenspraak met de regio's.

Tracéwet

Het voorstel tot wijziging van de Tracéwet, dat ter besluitvorming voorligt in de Tweede Kamer, beoogt versnelling door verbetering van besluitvorming over hoofdinfrastructuur. De wet biedt het noodzakelijk juridisch kader voor de implementatie van de kabinetsreactie op het advies van de Commissie Versnelling Besluitvorming Infrastructuurle Projecten. Belangrijke nieuwe elementen in deze Tracéwet zijn een vroegtijdige participatie van betrokkenen en een trechteringsproces van verschillende oplossingen. Hiermee wordt binnen vastgestelde termijnen in de verkenningsfase toegewerkt naar één bestuurlijk gedragen voorkeursbeslissing. Hierdoor kan de planuitwerkingsfase stabiel doorlopen worden en wordt de besluitvorming over infrastructuur sneller en beter.

Genieten van buiten

In juni 2009 is de beleidsbrief met als titel "Genieten van buiten" naar de Tweede Kamer gezonden (TK 26419, nr 36). De beleidsbrief is tot stand gekomen op basis van een strategische dialoog met de recreatiepartners. In de beleidsbrief is een aantal voornemens opgenomen. De voornemens vallen uiteen in drie sporen: 1) ruimtelijke inrichting; 2) ruimte voor ondernemen; en 3) communicatie.

Binnen het spoor 'ruimtelijke inrichting' worden verschillende thema's onderscheiden die verder programmatisch via verschillende instrumenten worden uitgewerkt, te weten:

- Het opheffen en voorkomen van barrières door verstedelijking en infrastructuur
- Versterken van het groene ruimtelijke beleid en de relatie stad-land
- Het innovatieprogramma Mooi Nederland
- Openstelling van natuur
- Openstelling van recreatief aantrekkelijke oevers

Ook het tweede spoor 'ruimte voor ondernemen' kan ruimtelijke implicaties hebben. Op 9 december 2009 heeft bespreking van de beleidsbrief met de Tweede Kamer plaats gevonden. Dit heeft niet geleid tot inhoudelijke wijzigingen.

MIRT Projectenboek nieuwe stijl, leeswijzer

Tijdens de bestuurlijke overleggen najaar 2009 is de eerste generatie gebiedsagenda's vastgesteld. Zoals reeds in het MIRT Projectenboek 2010 aangekondigd, worden deze gebiedsagenda's vanaf dit projectenboek in samengevatte vorm opgenomen. Deze nieuwe integrale en gebiedsgerichte documenten vormen het uitgangspunt voor het MIRT Projectenboek nieuwe stijl, waarin ieder gebied zijn eigen hoofdstuk heeft. Dit in tegenstelling tot de oude opzet van het projectenboek waarin alle gebiedsbeschrijvingen in hoofdstuk 3 waren opgenomen en alle project- en programabladen in hoofdstuk 4.

De gebiedsagenda's vormen hiermee de onderlegger voor het MIRT Projectenboek nieuwe stijl. Per gebied wordt een beeld gegeven van wat er op dit moment concreet gebeurt tot en met de ontwikkelingen voor de langere termijn. Ieder hoofdstuk start met een beschrijving van het gebied op basis van een samenvatting van de gebiedsagenda, inclusief een overzicht van eventuele MIRT Onderzoeken. Hierna volgt een kaart van het gebied waarop relevante (mogelijk te starten) projecten en programma's van rijk en regio zijn opgenomen. Afsluitend worden alle lopende rijksprojecten en -programma's, alsmede projecten waar het rijk een financiële bijdrage aan levert, aan de hand van project- en programmabladen in het desbetreffende gebied toegelicht. De benaming van de kopjes op deze project- en programmabladen is in lijn gebracht met de Spelregels van het MIRT. Dit heeft geen gevolgen voor de gepresenteerde informatie. Om het vinden van projecten te vergemakkelijken, staan projecten die in meerdere gebieden spelen (bijvoorbeeld de Hanzelijn) in de inhoudsopgave niet alleen bij het gebied waar het zwaartepunt van verantwoordelijkheid en uitvoering ligt, maar ook bij het aangrenzende gebied. In dat geval staat de projectnaam cursief gedrukt.

Voordat de acht gebieden (Noordwest-Nederland, Utrecht, Zuidvleugel, Zuidwestelijke Delta, Brabant, Limburg, Oost-Nederland en Noord-Nederland) aan de orde komen, volgt in het volgende hoofdstuk allereerst een overzicht van alle nationale programma's en gebiedsoverstijgende projecten. Overeenkomstig de gebiedshoofdstukken wordt in het nationale hoofdstuk een overzicht gegeven van de lopende nationale MIRT Onderzoeken. Ook de algemene informatie over de File Top 50 wordt in dit hoofdstuk gegeven.

Na het nationale hoofdstuk en de gebiedshoofdstukken volgt het hoofdstuk over de financiële onderbouwing van het MIRT. Het projectenboek wordt afgesloten met een bijlage, met daarin achtereenvolgens een toelichting op de project- en programma-bladen, de financiële tabellen van Verkeer en Waterstaat en de Voortgangsrapportage Spoedaanpak en Tracéwetprojecten.